

te nadloge ali ne. Gledati morajo posebno pazljivo na robove krompirjevega perja, kajti ta mrčes najprej začne okrajke perja žreti. Če pa kdo sam ni v stanu zapaziti to uimo, pa sumiči, da jo ima na svojem polji, naj nemudoma naznani to županstvu in pa okrajnemu glavarstvu.

Ministerstvo se nadja, da bodo še posebno duhovni gospodje, župani, učitelji in vsi natoroznanci to sila važno zadevo v svojo skrb vzeli.

## O uravnavi gruntnega davka.

Z Gorenskega 28. aprila.

V svojem predzadnjem listu so nam „Novice“ prinesle važno novico, da namreč se ima postava od 24. maja 1869. leta o zadevi vcenitve zemljišč nekoliko predrugačiti, in sicer zato, da se s tem zmanjšajo stroški vcenitve, vcenitev pa hitrejšje izvrši.

Ker smo imeli priložnost s premembami predložene postave nekoliko se soznani, naj nam bode tedaj dovoljeno, o njej tū nekoliko spregovoriti.

Tudi mi smo za to — in kdo bi ne bil — da se država stroškov varuje karkoli je le mogoče, ker vsa državna plačila zadenejo naposled davkoplačevalce, vsaj oni imajo dolžnost, polniti dotične blagajnice s svojimi doneski. Tudi to nam je všeč, da se vcenitev zemljišč hitro izvrši in s tem zlasti tistim poljedelcem pretežka bremena polajšajo, ki so z gruntnim davkom preobloženi.

Dasiravno nam pa nova postava z manjšimi stroški hitrejšjo izvršbo vcenitve obeta, se vendar-le nikakor ne moremo sprijazniti z njo, kajti v njej se nahajajo naredbe, katere nam prav nič niso po volji, in se vsled tega zeló bojimo, da ne pridemo iz dežja pod kap.

Ne dopada nam to, da se od vcenitve odrinejo poljudstvu izvoljeni vcenilci, in se vcenitev prepusti samovolji poročevalčevi (referentovi). Kdo neki nam je porok, da bo poročevalec vcenitev na enak način nadaljeval, kakor so jo izvoljeni vcenilci dosedaj izvrševali, in kdo ga bode izmed poljedelcev pri tem kontroliral, če župan ali pa tisti zaupni možje, ki jih župan v poročevalčevo spremstvo odloči, nimajo odločilnega glasa. Ali se po tem takem ni bati, da referentova vcenitev utegne dosti drugačna biti, kakor so vcenitve vcenilcev? in ali ne bode že to dosti zmešnjave učinilo?

Mi poljedelci, ki plačujemo davek, mislimo, da imamo prav tako pravico do kontrole pri vcenitvi zemljišč, kakor jo ima vlada. Dosedaj je ta nasprotna kontrola obstala v tem, da sta izvoljena vcenilca vsako parcelo posebej vcenila, referent je imel pa pravico, temu ugovarjati, kar se mu ni zdelo prav. O takih razlikah je potem okrajna cenitvena komisija konečno razsojevala, čegavo je pravo; ona je imela pa tudi oblast, če je za potrebno spoznala, dotične kose po svojih poslancih še enkrat pregledati. Kako se pa hoče okrajna vcenitvena komisija vprihodnje o tem prepričati, ali je poročevalec (referent) zemljišča prav vcenil ali ne, ker ne bo imela pri vcenitvi nobenega zastopnika, ima pa vendar dolžnost, poročevalčevo delo pri zeleni mizi pregledati in ga odobriti, pravice pa nima o kakem pomisliku dotično zemljišče po svojih poslancih pregledati. Kako jej bo tedaj mogoče, z dobro vestjo poročevalčevo delo odobriti?!

Ravno tako se nam napačno zdi razpust deželne cenitvene komisije po dovršeni vcenitvi zemljišč in pa vmestjenje posebne reklamacijske komisije. Udje deželne cenitvene komisije so namreč po deželi o cenilnih zadevah že nekoliko popotovali, s svojo pričujočnostjo se tū in tam vcenitve vdeležili, tudi

na meji dežele naše s komisijami sosednih deželá tū in tam zemljišča pregledovali, in se tedaj prepričati mogli, kakošen svet je tū, kakošen tam, ali so si nasprotnne vrstilne tarife v pravi primeri, pa tudi ogle-danim zemljiščem primerne, in ali se vcenitev posamesnih zemljišč tudi prav izvršuje itd.; oni so tedaj več ali manj v vsem že informirani, in mogoče jim je ob svojem času, kedar pridejo kaki ugovori zoper vcenitev deželni cenitveni komisiji v razsodbo, z dobro vestjo določiti, kaj je prav in kaj ne. In ti o poglavitnih rečeh že dobro podučeni možje naj po dovršeni vcenitvi odstopijo in drugim prostor naredé, izmed katerih morebiti nobeden dosedaj s vcenitvijo zemljišč prav nič opraviti ni imel, pa bi vendar razsojeval vgovore (reklamacije)! — Ali se v viših krogih res misli, da udji okrajnih in deželnih cenitvenih komisij svojo deželo res tako natanko poznajo, da je vsakemu mogoče, o vsaki parceli, če tudi je ni videl, izreči, ali je v pravi dobrotni razred postavljena ali ne, in gledé navrstilno tarifo prav vcenjena ali ne. Brez strahú smemo trditi, da tacega moža ni še mati rodila, in da ga ni pod solncem; kajti imeti bo moral Božjo lažnost vsega-vedečnosti! Mi pa tudi jako dvomimo, da bi se v deželi naši našli možje, kateri bi se brez poznanja dotične stvari postopili razsodbe o tako važni zadevi, ki tako globoko v življenje naše sega.

Ker so okrajne cenitvene komisije pri vcenitvi posamesnih zemljišč po izvoljenih cenilcih zastopane, vlada pa po svojem poročevalcu, in ker so ti dotična zemljišča od kosa do kosa natanko pregledali in vcenili, tedaj oni najboljše zemljišča poznajo, kakošna da so, more tedaj tudi le okrajna cenitvena komisija iz lastnega prepričanja prevdariti in določiti, ali je v njenem okrogu tudi vse prav vcenjeno; zato naj se tudi njej pravica o razsodbi pritožeb zoper vcenitev v prvi stopinji pridrži, o katerih pritožbah naj konečno deželna cenitvena komisija odločuje takrat, kedar stranke z razsodbo okrajne cenitvene komisije niso zadovoljne, kakor to določuje postava od 24. maja 1869. leta.

(Konec prihodnjič.)

## Gospodarske novice.

\* Ker se je goveja kuga prikazala okoli Beligrada na Srbskem, je vlada prepoved oklicala, da ne goveja živina ne drobnica, pa tudi kože, rogovi in druge stvari, po katerih se kužnina zatrosi, ne smejo čez mejo v Avstrijsko-ogerske dežele.

## Podučne stvari.

### Loterije — velike zapreke varčnosti ljudstva. \*)

Da loterije ljudstvu niso le škodljive v moralnem, temuč tudi v gospodarstvenem oziru, to je resnica že davno povsod spoznana; žalibog! da le vlade tega dejansko spoznavati nočejo s tem, da bi povsod odpravile loterije. Vlade dobro vedó, kam kvartopirca strast kvartanja večkrat pripelje, zato prepovedujejo skrivne banke, zato preganjajo in kaznujejo igre na srečo ali hasardiranje, vendar pa same delajo, kar prepovedujejo ljudém. V vsakem kotu namreč nahajamo te brloge z napisom: „cesarska kralj. loterija“, kamor ljudstvo, in to večidel najbolj ubožno ljudstvo, svoj zadnji groš nese.

\*) Po članku: „Die Wirkung des Lotto's auf das Sparen“ v „Neue illust. Zeit.“

more s kebrri nekoliko škoda, katero kmetovalcu proizročijo, poravnati.

Drugi način, ta mrčes zatirati, je ta, da se ob gojzidih (hrastovih) in vrtih napravijo po 1 m. visoki in do 2 metra široki okrogli kupi rahle zemlje, nekoliko z rastlinskimi tvarinami pomešani, v katere ostale oplodene babice jajčica nesejo (pred vsem ljubijo za to rahlo zemljo), ti kupi se potem pri toplem solnčnem vremenu večkrat dobro premečejo in z gnojnico polijó; vsled tega se jajčica ali pa tudi že izlezle ličinke popolnoma pokončajo; taka zemlja porabi se potem lahko kot gnojilo.

To sta dva zdatna pripomočka, tega škodljivca z vspehom zatreti in pokončati.

Pa tudi gospodje učitelji sè svojimi učenci v tej zadevi lahko prav veliko storijo. Otročaji ta mrčes kaj radi lové; drugega treba ni kakor kake primerno velike posode s pokrovom, in otrokom, posebno viših oddelkov, se zaukaže potem, ko se jim je senčna stran tega mrčesa dobro dokazala, da naj vsak potoma v šolo po živih ograjah 50 do 100 kebrov nabere, in to slednji dan; te naj potem na določenem kraju v pripravljeno posodo strese in učitelju prinese, kar se brez vsakoršne zamude časa in tudi skoraj brez truda v korist kmetijstva zgoditi more. Za vsako tako delo naj se otroci tudi nekoliko pohvalijo, kar jim je v spodbudo in ni brez vspeha.

Tega sem iz lastne skušnje dejansko prepričan, kajti prec prvi dan so mi otroci nad  $\frac{3}{4}$  starega merika kebrov v šolo prinesli, katere smo še tisti dan v kompostni kup zagreblji. In to opravlja mi šolska mladina slednji dan z večim vspehom. Ob enem se pa s tem mladina kolikor toliko tudi v napredku kmetijstva berži in uri.

Ako bode častitemu vredništvu po volji, \*) popisal bodem na tem mestu prilično še nekatere druge kmetijstvu škodljive mrčese in pokazal način, kako da se morejo tudi s precej dobrim vspehom pokončavati.

Iz Šturije.

M. Rant, učitelj.

## O uravnavi gruntnega davka.

(Konec.)

Edino samo predrugačenje §. 37. postave od 24. maja 1869. leta se nam potrebno zdi, in tudi le samo to spremembo po novi postavi moremo za dobro spoznati. Ta §. se ima namreč spremeniti tako, da po dovršeni vcenitvi župani prejmejo tudi mape in parcelne protokole, posestniki pa vsak svojo polo od svojega posestva. Iz teh aktov se bo vsak lahko prepričal, ali ima a) vse svoje parcele na svoje ime tudi vpisane; b) v kateri dobrotni razred je vsak kos vcenjen in koliko da meri, pa tudi c) kako so zemljišča družih sosesčanov vcenjena; pritožba mu je potem o pravem času mogoča, če to ali uno ni prav. — To smo v dosedanji postavi pogrešali.

Mi tedaj mislimo, naj, ker se je že toliko in toliko milijonov za izvršbo nove vcenitve potrosilo, privoli se še to, kar je za njeno popolno dovršenje potrebno, da morejo naši vcenilci svojo vcenitev po dosedanjem načinu do konca dognati. Varovati se je skrpanega dela; delo naj je enakomerno in popolno; popravljanje utegnilo bi več stati, kakor pa vcenitev po dosedanji obliki, in vendar bi bilo malo prida.

Vgiba se tudi, zakaj da deželni tarif ministerstvo že ni potrdilo ali za vse dežele končno določilo. Ko bi se bilo to že od začetka zgodilo, bilo

\*) Nam bo jako drago.

Vred.

bi to jako pospešilo vcenitev; vsak vcenilec imel bi po takem že kaj stalnega pred očmi in bi se pri svojem delovanju lahko na kaj stalnega opiral; tako pa z nekako bojzljivostjo še zmirom v prihodnost zre, kaj da nam prinese. Zakaj se s tem še zmirom odlašá, ne moremo uganiti.

Nepotrebni stroškov je pa dosedaj zares dosti bilo, a tudi v prihodnje bo jih še dokaj, kakor je stvar sedaj nastavljena.

Potrosilo se je namreč za pregledovanje zemljišč o tej zadevi zedinjenja o vcenitvi na meji deželá in pa oddelkov v domači deželi. Posebno so se nam pa tiste komisije celó nepotrebne zdele, ki so ob mejah dežele zemljišča pregledovale, na dan po 150 do 200 gl. stale, a prav nič končnega določile, marveč razsodbo centralni cenilni komisiji prepustile o zemljiščih, za katerih vcenitev se niso zedinile.

Nepotrebna se nam je zdela tudi posebno vcenitev gozdov po poročevalcih samih, katero so potem vcenilci poslanci ponavljali. Dosti časa se potratí tudi z napravo posebnih cenitvenih tabel, sedaj makulturnih tabel, kajti iz njih se mora kasneje vse v parcelne protokole prenašati lahko bi se brez vsacega pomisleka vcenitev koj v parcelni protokol vpisevala. Tudi se izvršuje vcenitev na podlagi oralov; dasiravno imamo postavo od 23. julija 1871. leta za metrično mero, treba bo zato z veliko potrató časa in z velikimi stroški končno vse preračunati v metrično mero, ker ta ima z letom 1876. začeni izključljivo veljavo. Nasproti se pa nepotrebno v parcelnih protokolih stalnega katastra stara mera na metrično mero predeluje; ti protokoli bodo po dovršeni novi vcenitvi čisto za nič. Za to prerajtbo se je v treh letih veliko tisoč goldindinarjev potrosilo brez vse koristi, in se še zmirom trosijo, ker delo še ni dognano. No, tó, tó bila bi varčnost na pravem mestu, ne pa pri izvrševanju vcenitve.

Konečno naj omenimo še to, da so pri izvrševanju vcenitve za stalni kataster ob času absolutne vlade poljedelce dotični župan in pa zaupni možje iz soseske z določilnim glasom zastopali; se li nam konstitucionalizem bode skazal slabejše, in pri vcenitvi nam naših izvoljenih cenilcev ne bode pustil?!

Najbolje pa najhitreje bi se bil gruntni davek vravnal, če bi se bil stalni kataster revidiral, se ve da s sodelovanjem županov in zaupnih mož in dotične soseske. Možje iz vsake soseske poznajo dobro svoja zemljišča, pa tudi sosednih sosesk. Soseska bi se lože soseski primerjala, kakor pa sedaj, ko je v enem cenilnem oddelku po 20, 40 in se več občin; poprej je bila vsaka soseska za-se cenilen oddelek in je imela svojo vrstilno tarifo. In še sedaj, če se tudi vse delo, kar ga je že na novi način dovršenega, popustí, bi se stari kataster poprej revidiral, kakor bo pa nova vcenitev dognana, se ve da le s pogojem, ako vsaka soseska sama delo pod vladnim vodstvom v roke vzame.

To se nam je treba zdelo omeniti z nujno željo, da se na dotičnem mestu vse dobro in vestno prevdari, predno se kaj novega določi, da ne bode novo slabeje memo starega. Zato še enkrat: „videant consules“, da se krivica ne zgodi kmetijstvu in ne trosijo novci nemarno!

## Slovensko slovstvo.

\* Prvi splošni shod Avstrijskih katoličanov in njegove resolucije (sklepi) in važniši govori (s potrebnimi razjasnili) na Dunaji meseca maja 1877. Poslovenil in spisal dr. Lavoslav Gregorec, vrednik „Slov. Gosp.“ in podpredsednik kat.-polit. društva v Mariboru.